

KNIHOVNÍ SYSTÉMY

učební text vytvořila Lenka Střítecká

Vzdělávací program pro profesní kvalifikaci Knihovník v knihovně pro děti byl realizován za finanční podpory Ministerstva kultury ČR v rámci projektu VISK1

Brno 2017

Obsah

Vzdělávací cíle	1
ÚVOD KE KNIHOVNÍM SYSTÉMŮM	1
KNIHOVNÍ SYSTÉMY V ČR	2
Aleph (Automated Library Expandable Program)	3
Clavius / Clavius REX.....	4
Tritius	4
Advanced Rapid Library– ARL	5
Verbis.....	5
Koniáš	5
DAWINCI	6
TabbyBook.....	6
Obecniknihovna.cz	6
KOHA.....	7
Evergreen	7
SliMS.....	7
INSTALACE A SPRÁVA KNIHOVNÍCH SYSTÉMŮ	8
MODULY KNIHOVNÍCH SYSTÉMŮ	9
Modul akvizice	9
Modul katalogizace	9
Modul výpůjčky	9
Modul OPAC.....	10
Modul správa seriálů	10
Modul revize	10
Modul MVS	11
Modul dispečink internetu.....	11
Modul výměnné soubory	11
Použité a doporučené zdroje:.....	12

Vzdělávací cíle

Po prostudování učebního textu byste (se) měli:

- orientovat v knihovních systémech,
- získat základní přehled o knihovních systémech a jejich distributorech,
- získat základní přehled modulů knihovního systému (obecně),
- orientovat se v základních principech správy knihovních systémů.

Měli byste získat znalosti pro splnění uvedených kritérií v kompetenci *Ovládání automatizovaného knihovního systému v relevantních modulech*:

- ♦ Popsat základní funkce automatizovaného knihovního systému (software) v relevantním modulu pro knihovnu s lokální působností.
- ♦ Orientovat se v nabídce dostupných/používaných automatizovaných knihovních systémů na českém trhu.

ÚVOD KE KNIHOVNÍM SYSTÉMŮM

Knihovní systém (AKS, AKIS, IKS)¹ je jedním z informačních systémů, který zprostředkovává dokumenty a informace v něm obsažené. Zprostředkovatelem je zde knihovna, která dokumenty získá, zpracuje a poté nabízí čtenářům.

Uživatelé knihoven přichází v knihovně do styku s výpůjčními a informačními službami, mohou využívat možnosti studoven, čítáren, popř. počítačů s on-line katalogy, internetem nebo databázemi, které knihovna má k dispozici, a mohou využít reprografických služeb z fondu knihovny, či jiných doplňkových služeb, jež knihovna nabízí.

Procesy, které uživatel přímo nevidí, ale které jsou pro knihovnu nepostradatelné, jsou procesy, jež slouží právě ke zpracování fondu tak, aby byl pro uživatele přehledně dostupný. Jedná se o akvizici, katalogizaci, výpůjční proces, správu systémů knihovny i správu uchování fondů.

V současné době se využívají automatizované knihovní systémy (AKS), které jsou určeny k automatizaci procesů realizovaných v knihovně – jedná se o systém modulů a každý modul v sobě zahrnuje jednu oblast knihovnické práce (modulární systém).

Automatizovaný knihovní systém definuje Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy takto: „*Aplikační software určený k automatizaci procesů realizovaných v knihovně a obvykle má modulární strukturu. Obsahuje také nástroje pro zapojení do sítě knihoven a pro komunikaci s externími zdroji.*“²

---

¹ AKS = automatizovaný knihovní systém

IKS = integrovaný knihovní systém

AKIS = automatizovaný knihovní informační systém

další informace na TDKIV dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/cze/ktd>

² KTD – Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online databáze]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2017-06-02]. Dostupné z: <<http://aleph.nkp.cz/cze/ktd>>.

Automatizace v knihovnách si klade za cíl, aby jednotlivé procesy byly efektivnější a hlavně jednodušší, a přitom se dosáhlo vyšší produktivity práce a kvalitnější obsluhy uživatelů knihovny a mohly se využívat nové a moderní typy služeb. Mnohdy to vede i k úspoře místa (např. on-line katalogy nahrazující lístkové katalogy).

Ne všechny AKS jsou finančně dostupné i pro malé knihovny (větší objem finančních prostředků vynaložených na pořízení potřebného AKS obnáší nejen SW, ale i HW techniku, tj. PC s potřebnými operačními systémy, případně servery apod.). Finanční podporu automatizace knihovnických činností nebo rozšíření nabídky služeb uživatelům na bázi ICT a mnoho dalšího nabízí podprogram VISK 3 v rámci celého grantového programu Ministerstva kultury ČR Veřejné informační služby knihoven (VISK).³

KNİHOVNÍ SYSTÉMY V ČR

Současné knihovní systémy většinou splňují/obsahují následující požadavky:⁴

- integrovaný systém (jedna databáze dat a vzájemné propojení činností v systému = jedno vložení, několik využití, kumulace funkcí)
  - modularita (systémy jsou modulární, jednotlivé moduly korespondují s činnostmi v knihovně – akvizice, katalogizace, vyhledávání, revize, MVS, půjčování apod.), vzájemné propojení samostatných modulů;
- standardy, formáty
  - komunikační formáty (MARC, UNIMARC, MARC21),
  - standardy (AACR2, RDA),
  - komunikační protokoly (Z39.50);
- kompatibilita (shoda) a konvertibilita (převoditelnost) dat – např. formát MARC21 (systémy mají shodné formáty dat, nebo jsou schopny převést data do požadovaného formátu. Respektive se jedná o použití standardů ve struktuře záznamů, při zápisu dat a při přenosu dat).

Pro komunikaci dat mezi knihovnami a vyhledávání informací slouží standardizovaný **protokol Z39.50**. Umožňuje jednoduchou komunikaci mezi rozdílnými počítačovými systémy. Poskytuje uživateli jednotné uživatelské rozhraní, prostřednictvím něhož může vyhledávat v různých systémech najednou. Je to nástroj pro sdílenou katalogizaci.

Knihovní systémy můžeme dále rozdělit na komerční systémy a otevřené systémy (open source). Každý systém má svého producenta (výrobce) a/nebo distributora (dodavatele). Představíme si nejznámější a v ČR nejvyžívanější systémy z obou druhů.

---

³ Další informace dostupné z: <http://visk.nkp.cz/visk-3-informacni-centra-verejnych-knihoven-icekni>

⁴ ŠTEFEK, Tomáš. Automatizace knihoven. In: *Studijní pomůcky pro knihovníky* [online]. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2017 [cit. 2017-06-12]. Dostupné z: <http://www.vkol.cz/data/soubory/rf/Automatizace%20knihoven%20-%20prezentace.pdf>.

Komerční systémy (název, distributor):^{4,5}

- LANIUS, CLAVIUS – firma Lanius,
- Tritius – firma TRITIUS a.s.,
- KPwin (SQL), VERBIS – firma KP-SYS,
- ARL – firma COSMOTRON,
- Aleph – firma Ex-Libris (Izrael),
- DAWINCI – firma ASP,
- Daimon – firma Sefira,
- Koniáš – firma Městská knihovna v Praze.

Otevřené systémy/SW (název, distributor):^{4,6}

- Evergreen – licence GNU, dotace konsorcium,
- Koha – licence GNU, dotace sponzoři,
- Kramerius 4 – licence GNU, vyvíjí knihovna AV ČR, NK ČR, MZK,
- SLiMS – není v češtině, proto ho můžeme brát jako bonus k výběru systémů,
- **Obecní knihovna** – firma Anterix (systém působící na pomezí open source a komerčních systémů, využívá otevřených řešení (upravený knihovní systém SLiMS) a nabízí se jako komerční produkt.⁷

Podrobné představení jednotlivých systémů následuje níže:

Aleph (Automated Library Expandable Program)

(<https://aleph.cuni.cz/>)

AKS je produktem izraelské firmy Ex Libris, umožňuje vyhledávání pro akademické účely, výzkumy, ale i v národních knihovnách. Tento systém se nejvíce používá v krajských a akademických knihovnách (najdete ho např. v Brně v Moravské zemské knihovně, Vědecké knihovně v Olomouci, Národní technické knihovně, mezi velké evropské knihovny, které využívají systém ALEPH, patří např. British Library, Národní dánská knihovna nebo také Národní knihovna České republiky). Součástí systému je katalog VuFind. Dále se tento AKS ale nevyvíjí a má být nahrazen produktem Alma. Alma je knihovní systém nové generace. Jedná se také o produkt firmy Ex Libris, která jej vyvíjí již od roku 2007. Oproti klasickým knihovním systémům přináší změny pro správu a ovládání knihovnického systému. Celá služba je poskytována

⁵ STÖCKLOVÁ, Anna. Automatizace v knihovnách České republiky. *Ikaros* [online]. 2006, ročník 10, číslo 5 [cit. 2017-06-12]. urn:nbn:cz:ik-12088. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <<http://ikaros.cz/node/12088>>.

⁶ Další podrobné informace dostupné z: <http://opensource.knihovna.cz/index.php/aplikace?sid=87:Knihovnicke-systemy-ILS>

⁷ DENÁR, Michal. Koha workshop v Moravské zemské knihovně. *Duha* [online]. 2014, roč. 28, č. 1 [cit. 2017-06-10]. Dostupný z WWW: <<http://duha.mzk.cz/clanky/koha-workshop-v-moravske-zemske-knihovne>>. ISSN 1804-4255.

prostřednictvím **cloud computingu**⁸ (na internetu založený model vývoje a používá počítačových technologií. Lze ho také charakterizovat jako poskytování služeb či programů servery dostupnými z internetu s tím, že uživatelé k nim mohou přistupovat vzdáleně, kupř. pomocí webového prohlížeče nebo klienta elektronické pošty. Za předpokladu, že služba je placená, uživatelé neplatí za vlastní software, ale za jeho užití). Nevýhodou systému je, že neobsahuje čtenářský katalog, ten je poskytován firmou Ex Libris samostatně a nazývá se Primo.

Clavius / Clavius REX

AKS Clavius je produktem české firmy LANIUS se sídlem v Táboře, která jej vyvíjí od roku 1998. Je to velmi rozšířený systém mezi městskými knihovnami. Jedná se o modulární systém, jednotlivé moduly jsou provázané, spolupracují spolu a obsahují veškeré moduly (akvizice, katalogizace, výpůjčky, MVS, revize, dispečink internetu, dětský on-line katalog, výměnné soubory, OPAC, katalog Carmen). Největší knihovnou, která tento systém využívá, je Knihovna Jiřího Mahena v Brně. Tento AKS nebude již po roce 2020 dále vyvíjen, zůstane mu pouze servisní podpora.

Součástí Clavia je Clavius REX a je řešením pro automatizaci knihoven v regionu. Funkčnost zajišťuje regionální datové centrum = knihovna, která je pověřena výkonem regionální funkce a iniciuje automatizaci knihoven v regionu. Každá knihovna je potom v rámci systému nezávislá. Díky tomu vznikl i regionální souborný katalog.

Tritius

AKS je nový produkt firmy Lanius, je celý přes webové rozhraní a obsahuje všechny standardní moduly, na něž jsou klienti u firmy Lanius zvyklí, a podporuje všechny vyžadované standardy MARC21 a RDA. V současné době tento systém pracuje ve více než sedmdesáti knihovnách, z nich zatím největší je Knihovna města Ostravy. Další najdete např. v knihovně v Kolíně, Sedlčanech, Nymburku, Klatovech, Kroměříži, ... Firma garantuje on-line kontrolu a tím i předcházení či rychlému řešení problémů. Jednotlivé moduly jsou propojené, má dvě varianty katalogu – jeden pro čtenáře a jeden pro knihovníky, který nabízí knihovníkům komfortnější a komplexnější vyhledávání včetně informací o čtenáři.

---

⁸ Cloud computing. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-06-24]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Cloud_computing>.

Advanced Rapid Library– ARL

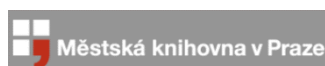
AKIS je produktem česko-slovenské firmy Cosmotron, jenž obsahuje standardní moduly. Systém určený pro automatickou správu katalogů a sbírek v knihovně i jiných informačních institucích v síťovém prostředí. Je postaven na vícevrstvé architektuře typu klient-server jako modulární a lehce škálovatelný systém. Prostředí ARL je provedeno ve třech jazycích, a to česky, slovensky a anglicky. Jedná se o systém otevřený a dostatečně robustní, aby posloužil stejně dobře knihovně městské jako i velké univerzitní knihovně. Je schopen zpracovat různé typy i formy informací. Umožňuje zpracovávat nejen bibliografické informace, ale v plné míře podporuje také práci s multimediálními, obrazovými, zvukovými i fulltextovými dokumenty. Najdete ho v knihovnách: v Liberci (KVK), v Českých Budějovicích (JVK ČB), Vyškově (KKD), ...

Verbis

Tento AKS je nástupcem systémů Kpsys, KpWin a KpWinSQL. Je produktem české firmy sídlící v Pardubicích a byl vyvinut v roce 2010 na základě nejnovějších trendů v informačních a knihovnických technologiích. Tento program nabízí veškeré knihovnické agendy (moduly Katalogizace, Akvizice, MVS, Revize, ad.). Využívá databázový server FirebirdSQL či ORACLE. Dostupný je i webový katalog Portaro podporující veškeré moderní trendy a technologie (Web2.0, AJAX, XML). AKS používají knihovny: Zlín (KKFB), Žďár nad Sázavou (KJMS), Vsetín (MVK), Mladá Boleslav (MěK), ...

Koniáš

Systém **Koniáš**⁹ je vyvíjen a užíván v Městské knihovně v Praze. To má samozřejmě spoustu výhod, protože programátoři nemusí brát ohled na jiné knihovny, ale mohou systém přizpůsobovat na míru požadavkům tamějších čtenářů i knihovníků. Systém se tak stává v podstatě nekomerčním systémem (není distribuován do více knihoven) a zároveň lokálním.

⁹ CELBOVÁ, Iva. Koniáš začal kázat v pražské Městské knihovně. *Ikaros* [online]. 1998, ročník 2, číslo 5 [cit. 2017-06-24]. urn:nbn:cz:ik-10202. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <<http://ikaros.cz/node/10202>>.

DAWINCI

(<https://www.svop.eu/index.php/produkty/kis-dawinci>)

Knihovnicko-informační systém (KIS), který integruje nejnovější prvky z oblasti serverových aplikací, databázových systémů a ve spojení s poznatky a zkušenostmi je shrnuje do komplexního multimediálního knihovnického a informačního systému. Je to systém vyvíjený slovenskou firmou, je tedy využíván hlavně ve slovenských knihovnách, ale najdeme ho i v Česku – např. v Regionální knihovně Karviná nebo v knihovně Masarykovy nemocnice v Ústí nad Labem.

TabbyBook

(<http://www.tabbybook.cz/>)

AKS je informační systém pro knihovny různého typu (zejména školní knihovny), který byl vytvořen jako jednoduchý a účinný nástroj pro kompletní správu knihovny. Svou dostupností je výhodný především pro menší knihovny, ale může se použít i ve větších knihovnách s větším počtem svazků, je snadno ovladatelný, vybavený potřebnými funkcemi včetně OPAC katalogu a přihlašování čtenářů.

Obecniknihovna.cz

(<http://www.obecniknihovna.cz/>)

Jde o ucelený systém pro podporu provozu knihoven od IT systému pro jejich správu až např. pro tisk členských průkazů. Nabízí i další prostředky potřebné pro knihovny. Primárně je určen pro menší obecní a městské knihovny. Systém je provozován v prostředí profesionálního datového centra s patřičným dohledem a administrací. Tento systém je sice možné prohlásit za open source systém, nicméně cenová politika a způsob provozování coby webové služby poskytované centrálně konkuruje nejen volně dostupným systémům (systém je do značné míry otevřený, na rozdíl od Kohy a Evergreenu je k dispozici komerční uživatelská podpora, tj. není nutné platit vlastního správce systému), ale i systémům komerčním (neplatí se za nákup licence softwaru). Tento systém se prezentuje jako jeden z prvních českých pokusů nabídnout čistě otevřený knihovní systém jako komerční produkt.

KOHA

AKS je nejznámějším open source systémem (počítačový SW s otevřeným zdrojovým kódem). Otevřenost zde znamená jak technickou dostupnost kódu, tak legální dostupnost – licenci software. Licence je velmi důležitá, jelikož specifikuje, jaká práva k otevřenému kódu získá jeho uživatel a jak s ním může nakládat. Tento systém pochází z Nového Zélandu. Je to také modulární systém a obsahuje všechny standardní moduly a podporuje všechny knihovnické standardy (UNIMARC, MARC21, authority, Z39.50). Tento systém využívají městské knihovny v Ústí nad Orlicí a v České Třebové. Je vhodný především pro menší knihovny.

Evergreen

AKS, který je další z řady open source řešení. Systém používá více než 800 knihoven po celém světě. Podporuje MARC21 a protokol Z39.50. Má i vlastní OPAC. V ČR jej používá Knihovna Jabok (knihovna Vyšší odborné školy sociálně pedagogické a teologické v Praze). Personál knihovny vstupuje do systému přes klienta, jenž je k dispozici pro Windows, Apple OSX a Linux.

SLiMS

(<http://slims.web.id/web/>)

Systém podporuje zásadní funkcionality a dobře vypadá. Pochází z Indonésie, ale **nepodporuje češtinu**. Podporuje protokoly a standardy MARC21, UNIMARC, Z39.50, OAI-PMH. Do této kategorie je zařazen jako bonusová informace z hlediska open source knihovních systémů. Ovšem principy otevřených řešení tohoto systému využívá systém Obecní knihovna.

INSTALACE A SPRÁVA KNIHOVNÍCH SYSTÉMŮ

Z hlediska instalace a správy AKS je k dispozici několik způsobů:¹⁰

- **serverové řešení** – klasický způsob, kdy knihovna nainstaluje zakoupený systém na vlastní server, platí za implementaci systému a technickou podporu, správu serveru (IT knihovny) a správu systému (servisní podpora). Důležitá je pravidelná údržba včetně zálohování dat.

- **lokální řešení** – nejjednodušší a nejméně využívané řešení. Vhodné pro malé knihovny, kdy se systém nainstaluje na jeden počítač, z něhož se realizují veškeré služby knihovny.

- **outsourcing systému** – službu poskytuje dodavatel systému. Jedná se o vzdálenou správu a monitoring serveru s nainstalovaným systémem v dané knihovně prostřednictvím vzdáleného přístupu VPN (virtuální privátní síť). Knihovna tak minimalizuje nároky na správu serveru a systému, a to jak finanční, tak i personální. U tohoto způsobu správy, dochází-li mezi knihovnami k časté výměně dat prostřednictvím internetu, je třeba zajistit zvýšenou ochranu proti neoprávněnému zneužití dat, zajistit bezpečnost komunikace (může zajistit i dodavatel systému jako další službu).

- **hosting systému** – knihovny systém nekupují a neinstalují na vlastní server (v budově knihovny). Server i systém je majetkem dodavatele systému, který zajišťuje centrální správu serveru i systému a poskytuje je knihovnám jako službu. Knihovny tak přistupují k systému prostřednictvím internetu nebo jiné sítě. Způsob je výhodný, pokud jej zároveň využívá více knihoven. Za hosting je placena paušální částka, což může být pro některé knihovny přijatelnější než platba za nákup vlastního knihovního systému.

- **cloudové řešení** (cloud computing) - tento způsob správy je realizován primárně v prostředí Internetu. Poskytování SW jako služby nese zkratku SaaS (Software as a Service). I v tomto případě je třeba řádně ošetřit s dodavatelem zabezpečení veškerých přenosů dat.

---

¹⁰ CELBOVÁ, Iva. Outsourcing a hosting – nové možnosti využívání a správy knihovních systémů. *Ikaros* [online]. 2002, ročník 6, číslo 10 [cit. 2017-06-25]. urn:nbn:cz:ik-11129. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <<http://ikaros.cz/node/11129>>.

MODULY KNIHOVNÍCH SYSTÉMŮ

Základní procesy knihovnického systému tvoří – akvizice, katalogizace, správa knihovního fondu a knihovní/výpůjční služby. Tyto procesy jsou pak realizovány prostřednictvím jednotlivých modulů.¹¹

Modul akvizice

Evidence a správa dokumentů, které chce knihovna získat do svého fondu (deziderata). Probíhá zde evidence dodavatelů, od nichž knihovna dokumenty získává. Jsou zde zakládány administrativní dokumenty, které vznikají při akvizici (objednávky, faktury, reklamace, urgence). Ve většině akvizičních modulů lze pracovat s rozpočtem knihovny i v několika úrovních.

Modul katalogizace

Zpracovává bibliografické záznamy pro všechny druhy dokumentů podle současných norem a standardů. V katalogizačním modulu fungují šablony, které je možné si upravit podle konkrétních potřeb knihovny. Umožňuje stahování obálek a obsahů. Je možné ho propojit s e-výpůjčkami. Součástí je databáze autorit, některé mají i regionální databázi. Katalogizační modul by měl vždy obsahovat protokol Z39.50, který umožňuje kopírování katalogizačních záznamů z velkých knihoven.

Modul výpůjčky

Je velmi obsáhlý. Umožňuje nastavit profily čtenářů, v nichž lze vyhledávat podle různých kritérií (jméno, číselné řady, město, vzdělání, ...). Nastavení různých kategorií dokumentů, které se na základě nastavení mohou půjčovat na různě dlouhé doby i pro různé kategorie čtenářů. Stanovují se výše upomínacích poplatků i dalších plateb – rezervace, kauce za výpůjčku apod. Lze zde nastavit platbu registračních poplatků i výši poplatku. Knihovník ve čtenářském kontu vidí vše, co má čtenář objednáno např. ze skladu, co si za dokumenty zarezervoval, pokud má knihovna více provozů, vidí výpůjčky i upomínky na jiných provozech. Výpůjční modul má přímou vazbu na on-line katalog (OPAC) a čtenář se tedy může sám podívat po přihlášení do svého čtenářského konta, kde vidí, kdy a co měl/má půjčené, jaké rezervace a objednávky uskutečnil i jaké platby ze svého čtenářského konta uhradil. V modulu lze vytvářet statistiky za různá období a nejen na základě požadavků Národní knihovny zde lze zjistit půjčovanost dokumentů, generování čtenářů v prodlení i s nejvíce výpůjčkami, ...

---

¹¹ STÖCKLOVÁ, Anna. *Dekompozice knihovnického systému: Verze 1.0* [online]. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK, 2008 [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <<http://uisk.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/62/2016/01/Dekompozice-knihovnick%C3%A9ho-syst%C3%A9mu-St%C3%B6cklov%C3%A1.pdf>>.

Modul OPAC

On-line katalog (Online Public Access Catalogue) zpřístupňuje katalog a vybrané služby knihovny uživatelům a veřejnosti přes internet prostřednictvím WWW (= World Wide Web). V OPAC katalogu je možné rozlišit dva přístupy – první je přístupný všem (pro každého, kdo navštíví webové stránky knihovny) a dále pak registrovaný přístup (pro čtenáře, kteří jsou registrovanými uživateli knihovny). Ve volném přístupu může uživatel v katalogu OPAC vyhledávat potřebné dokumenty, může o nich zjišťovat detailní informace, zjistit, kde je kniha k dispozici a jestli je v knihovně fyzicky přítomna. Některé systémy v rámci volného přístupu umožňují tzv. předregistraci čtenáře, na jejímž základě si může zatím plnohodnotně neregistrovaný čtenář objednat či rezervovat dokumenty, o než má zájem – záleží vždy na knihovně, jaké možnosti v rámci předregistrace uživateli knihovny umožní. Registrovaní čtenáři mohou nahlížet a popřípadě měnit povolené údaje ve svých čtenářských kontech, prodlužovat výpůjčky, rezervovat a objednávat dokumenty, kontrolovat stav svého finančního konta, kontrolovat délku platnosti registrace, mohou přidávat komentáře ke knihám – sdělovat své dojmy z četby nebo pomocí hvězdiček dokument ohodnotit. V současné době si mohou všichni uživatelé některých typů on-line katalogů zobrazit zdigitalizovanou knihu od autorů, k nimž se již nevztáží autorská práva (Čapek, Němcová, Mácha, ...). Mohou nahlížet do souborného katalogu, mohou získat informace o autoritách a rovněž si zobrazit informace o dané autoritě v dalších zdrojích (např. ve Wikipedii).

Modul správa seriálů

Jinými slovy správa periodik nemusí být samostatným modulem, může být součástí akvizičního nebo katalogizačního modulu. Správa periodik zahrnuje vytvoření karty pro následující evidenci čísel ročníku periodika, evidenci předplatného a dodaných čísel, urgenci a reklamaci, evidenci zvláštních čísel, dvojčísel, svázaných čísel či ročníků.

Modul revize

Pomocí čárových kódů provede revizi fondu. Výstupem je seznam nenalezených knih. V současné době se mimo revizi prostřednictvím čárových kódů může využívat i technologicky modernější způsob, a to prostřednictvím osobního digitálního asistenta, který pracuje za pomoci technologie RFID a čte tagy, které obsahují čipy. Při revizi pomocí čárových kódů se musí každá kniha vzít do ruky a načíst čárový kód v knize, technologie RFID umožňuje rychlejší způsob.

Prostřednictvím tzv. **digitálního knihovního asistenta** snímá postupně všechny knihy uložené na regále, a jelikož může pracovat v off-line režimu, nemusí být zapojený do internetové sítě. Teprve po načtení všech dokumentů se uložená data v asistentovi přenesou do modulu revize daného AKS.

Obr. 1 - DLA značky P.V. Supa

Obr. 2 – DLA značky 3M

Modul MVS

Tento modul využívají hlavně knihovny, jež zprostředkovávají meziknihovní a mezinárodní meziknihovní výpůjčky; není v naší republice rozšířen tak jako výše uvedené moduly.

Modul dispečink internetu

Pro knihovny jako poskytovatele bezplatného přístupu k internetu je určen dispečink internetu, který hlídá dodržování vymezeného času, může zablokovat práci uživatele, odhlásit uživatele z počítače, upozorní ho, že vymezený čas již za několik minut vyprší. Dispečink také vytváří statistiky – počet návštěvníků internetu, počet minut i platby: za tisky, kopie, prodej různého zboží apod.

Modul výměnné soubory

Umožňuje evidenci výměnných souborů knih, které lze evidenčně převádět, a je možné zobrazit kompletní přehled vypůjčených dokumentů. Měl by umožňovat cirkulaci fondu. Z modulu je možné tisknout sestavy a zpracovávat statistické přehledy. Tento modul využívají hlavně knihovny, které jsou pověřeny regionálními funkcemi.

- ❖ **Úkol:** Vyplňte zkušební test umístěný v závěru lekce 1a v Moodle.

Použité a doporučené zdroje:

CELBOVÁ, Iva. Koniáš začal kázat v pražské Městské knihovně. *Ikaros* [online]. 1998, ročník 2, číslo 5 [cit. 2017-05-24]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <<http://ikaros.cz/node/10202>>.

CELBOVÁ, Iva. Outsourcing a hosting – nové možnosti využívání a správy knihovních systémů. *Ikaros* [online]. 2002, ročník 6, číslo 10 [cit. 2017-06-25]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <<http://ikaros.cz/node/11129>>.

Cloud computing. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Cloud_computing>.

DENÁR, Michal. Koha workshop v Moravské zemské knihovně. *Duha* [online]. 2014, roč. 28, č. 1 [cit. 2017-06-10]. Dostupný z WWW: <<http://duha.mzk.cz/clanky/koha-workshop-v-moravske-zemske-knihovne>>. ISSN 1804-4255.

Knihovnické automatizované systémy a knihovnický software. *Wikisofia* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2015 [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <https://wikisofia.cz/index.php?title=Knihovnick%C3%A9_automatizovan%C3%A9_syst%C3%A9my_a_knihovnick%C3%BD_software&oldid=26670>.

KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online databáze]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2017-06-02]. Dostupné z: <<http://aleph.nkp.cz/cze/ktid>>.

STÖCKLOVÁ, Anna. Automatizace v knihovnách České republiky. *Ikaros* [online]. 2006, ročník 10, číslo 5 [cit. 2017-06-24]. urn:nbn:cz:ik-12088. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <<http://ikaros.cz/node/12088>>.

STÖCKLOVÁ, Anna. *Dekompozice knihovnického systému: Verze 1.0* [online]. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK, 2008 [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://uisk.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/62/2016/01/Dekompozice-knihovnick%C3%A9ho-syst%C3%A9mu_St%C3%B6cklov%C3%A11.pdf>.

ŠTEFEK, Tomáš. Automatizace knihoven. In: *Studijní pomůcky pro knihovníky* [online]. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2017 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <<http://www.vkol.cz/data/soubory/rf/Automatizace%20knihoven%20-%20prezentace.pdf>>.

ŽABIČKOVÁ, Petra. Nejrozšířenější open source knihovní systémy a jejich použitelnost. *Duha* [online]. 2014, roč. 28, č. 1 [cit. 2017-05-24]. Dostupný z WWW: <<http://duha.mzk.cz/clanky/nejrozsiरेnejši-open-source-knihovni-systemy-jejich-pouzitelnost>>. ISSN 1804-4255.